

Kronologija razvoja domoznanskega oddelka

1966

Začetek bibliografskega dela za tekočo domoznansko bibliografijo Dolenjske Bogo Komelj, upravnik Študijske knjižnice Mirana Jarca (dalje Knjižnica Mirana Jarca) je začel izpisovati iz tekočih naslovov slovenskega periodičnega tiska, ki ga je knjižnica prejela in ga še danes prejema po zakonskih določilih o obveznem prejemanju tiskov iz slovenskih tiskarn, članke v zvezi z Dolenjsko v njenih nekdanjih kulturnozgodovinskih mejah. Strokovno ureditev bibliografije je zastavil po sistemu UDK (univerzalne decimalne klasifikacije). Obilica drugih strokovnih del, vključno z vodenjem knjižnice, mu ni dovoljevala, da bi izpisoval tudi lokalno časopisje, še zlasti obsežni tednik Dolenjski list.

1970

Knjižnica zaposli strokovnega delavca izključno za potrebe domoznanskega bibliografskega dela bibliotekarski svetovalec, prof. Karel Bačer nadaljuje Komeljevo delo, ga načrtno in sistematično razvija in postavi strokovne temelje oddelka Domoznanska bibliografija Dolenjske.

1972

Začetek dela za Register javnih delavcev Dolenjske. Ideja in zasnova registra, tega nepogrešljivega in prvovrstnega domoznanskega informacijskega vira, je delo Karla Bačerja. Temeljno delo za register je potekalo celo desetletje. Za osnovo so avtorju služili Slovenski biografski leksikon, brošura Boga Komelja Kulturni delež Dolenjske, številni zborniki, leksikoni in priročniki, koledarji in šematizmi. Vse uporabljeno oziroma izpisano gradivo je sproti natanko popisano v letnih poročilih oddelka.

1973

Oddelek zaposli drugo delovno moč za izpisovanje lokalnega periodičnega tiska, ki se kasneje posveti tudi retrospektivnemu izpisovanju Dolenjskega lista, temeljnega domoznanskega časnika.

1978

Prof. Karel Bačer izdela Alfabetarij dolenjskih krajev. Za osnovo sta mu služila Krajevni leksikon Slovenije II in III, ki sta izšla 1971 in 1976 v redakciji Romana Savnika in Franceta Planine. Imenik krajev domoznanskega območja je prvovrsten informacijski vir

in delovni pripomoček za strokovno delo domoznanca. Imenik obsega po abecedi krajev urejeno kartoteko 1964 dolenskih naselij.

Začetek dela za selektivno bibliografijo aktualnih člankov po sistemu univerzalne decimalne klasifikacije. Zasnovo tega informacijskega pripomočka so narekovale potrebe po aktualni splošni informaciji zlasti obiskovalcev in bralcev študijskega oddelka, s katerimi smo se srečevali ob nadomeščanju na oddelku, velika zamuda pri izhajanju tiskane Slovenske bibliografije in ne nazadnje zavest o pomenu aktivne informacijske službe v knjižnici, ko gre za potrebe po splošni ali domoznanski informaciji.

1980

Namestitev kartoteke tekoče domoznanske bibliografije Dolenjske z oddelka obdelave v delovni prostor bibliografije v malo čitalnico poleg izposojevalnice Študijskega oddelka. Začetek objavljanja registra v občasni prilogi Dolenjskega lista Dolenjskih razgledih. Prof. Bačer je pod naslovom Gradivo za dolenski biografski leksikon v Dolenjskih razgledih objavil v trinajstih letih 34 nadaljevanj, in sicer je prvo nadaljevanje izšlo v Snopiču 4, št. 4 13. marca 1980, 34. nadaljevanje pa v Snopiču 6, št. 14 11. februarja 1993, ko je ta pomembna, občasno izhajajoča priloga Dolenjskega lista usahnila. 35. nadaljevanje Gradiva za dolenski biografski leksikon je izšlo v reviji za literaturo, kulturo in družbena vprašanja, v Rasti v V. letniku (julij 1994) v številki 3/4. Odtlej tudi redno izhajajo nadaljevanja kot poseben razdelek. H koncu gredo osebe pod črko S. Za objavo ostaja se četrtnina črk abecede. Sprva krajše bibliografske zapise je prof. Bačer kasneje malo razširil. Njegovo delo nadaljujemo z ažuriranjem podatkov in z evidentiranjem novih osebnosti.

1981

Prof. Bačer ob 15-letnici pripravi obsežno razstavo, s katero nazorno in sistematično prikazuje delo za domoznansko bibliografijo Dolenjske in druge informacijske vire.

1982

Tedanji vodja Oddelka obdelave, prof. Ivica Milić, višji bibliotekar, začne z delom za tekoči domoznanski katalog knjig, brošur in raziskovalnih nalog, ki ga zasnuje po sistemu UDK (univerzalne decimalne klasifikacije).

1984-1987

Študij fonda študijskega oddelka z domoznanskega vidika s pomočjo abecednega imenskega matičnega kataloga študijskega oddelka in de visu gradiva po knjižničnih depojih opravi prof. Karel Bačer. S pomočjo pretipkavanja in fotokopiranja evidentiranih kartotečnih listkov z oznako DOM, ki jo je prof. Bačer dodelil, je knjižnica pridobila nov

pomemben domoznanski vir, ki ji omogoča informacijsko delo in postavitev domoznanskega fonda kot specializirano zbirko.

1986

Bibliotekarka Natalija Smole Gašparović, izdela katalog periodičnega tiska, ki ga knjižnica bibliografsko obdeluje in trajno hrani (vezanega ali zasilno vezanega).

1987-1989

Na oddelku dela le ena strokovna moč in pri bibliografski obdelavi nastane vrzel, ki je nismo še zapolnili.

1989-1990

Oddelek začasno prevzame še evidentiranje tekočega dotoka periodičnega tiska in selekcijo naslovov, ki jih knjižnica ne obdeluje, ampak zasilno deponira.

1990

Bibliotekarka Nataša Petrov prevzame tekoče evidentiranje domoznanskih knjig po dotoku z obveznim izvodom in oblikuje predloge za nakup le-teh, ter urejanje kataloga domoznanskih knjig o Dolenjski.

1991

Oddelek pridobi 1 delovni terminal in tiskalnik kot namensko opremo za opravljanje domoznanske dejavnosti v sklopu računalniškega opremljanja splošnoizobraževalnih knjižnic I. in II. skupine. Vodja oddelka sodeluje v delovni skupini za domoznansko dejavnost v slovenskem knjižničnem informacijskem sistemu. Skupina pripravi smernice »Domoznanska dejavnost v knjižničnem informacijskem sistemu Slovenije«, ki jih potrdi oziroma sprejme Strokovni svet za knjižničarstvo 22. aprila 1992.

1992

Izdelamo analizo letnega prirasta klasično obdelanih člankov, da bi ugotovili, koliko obdelanih člankov se nanaša na občino Novo mesto in koliko na druge občine na območju, ki ga pokriva knjižnica. Obdelan je bil prirast za leto 1991. Je prehodno leto od klasične k računalniški obdelavi člankov in aktivna vključitev v knjižnični informacijski sistem, v delo na vzajemnem katalogu, kar je terjalo dodatno

strokovno usposabljanje na tečajih v NUK in samoizobraževanje. Povečal se je obseg dela, začeli smo članke tudi gesliti, kar je bila novost, saj knjižnica doslej ni imela tradicije pri izdelavi geselskega kataloga. V skladu s smernicami za domoznansko dejavnost pa moramo upoštevati tudi kriterije selekcije za vzajemni nivo in ne le za lokalni.

Na strokovnem sestanku 2. decembra v Knjižnici Mirana Jarca, ki ga je vodila svetovalka za splošnoizobraževalne knjižnice Silva Novljan, smo se dogovorili o organiziranju in izvajanju domoznanske dejavnosti glede na smernice. Na tem sestanku je bilo z vsemi sodelujočimi knjižnicami od III. do V. skupine, s Knjižnico Mirana Jarca kot knjižnico II. skupine in republiško matično službo dogovorjeno novo domoznansko območje knjižnice.

1993

Od 1.1. oddelek upošteva novo območje, ki šteje 1.498 krajev in kjer živi 209.000 prebivalcev. 6. aprila je bil v knjižnici strokovni sestanek s sodelujočimi knjižnicami v regiji oz. na dogovorjenem območju. Bibliotekarka Nataša Petrov je pripravila delovno gradivo, kako naj bi glede na smernice domoznansko nalogo izvajali. Začnemo pošiljati sezname evidentiranih domoznanskih knjig po dotoku z obveznim izvodom sodelujočim knjižnicam na dogovorjenem območju. Prenehamo izdelovati selektivno aktualno bibliografijo člankov, ker začenja informacijske potrebe pokrivati vzajemni katalog. Oktobra se na koordinacijskem sestanku za domoznanstvo dogovorimo z NUK kot nosilko sistema, katere naslove serijskih publikacij bo obdelovala posamezna knjižnica in za začetno letnico vzajemne obdelave za članek. To je leto 1991, ki je tudi leto neodvisne in samostojne slovenske države. Sestanek je bil v Celju. Tega leta se oddelek Domoznanska bibliografija Dolenjske preimenuje v Domoznanski oddelek.

1994

Oddelek se kadrovsko ustali. Po odhodu bibliotekarke Gomiščkove je bila vrzel vse do septembra 1994, ko pride na oddelek višji bibliotekar Ivica Milić. Delo za bibliografijo je v celoti računalniško. Klasičnih bibliografskih listkov oddelek ni več izdeloval. Z uvedbo nove lokalne samouprave nastanejo nove občine, kar pa na srečo ni spremenilo domoznanskega območja knjižnice.

1995

Oddelek se začasno preseli v stavbo knjižnice št. 26 zaradi sanacije stavbe št. 28.

1996

Oddelek pridobi tretjo strokovno moč. 1. aprila 1996 je bil na oddelek razporejen višji knjižničarski referent Jože Gorenc. Uvedene so novosti in spremembe pri klasificiranju v UDK skupini 8 in 9. Vsi trije delavci se strokovno izpopolnjujemo za vodenje osebnih bibliografij. Oddelek se po končani sanaciji vrne v prvotni delovni prostor.

2001

Knjižnica se je tega leta preselila v novi prizidek. Po preselitvi je domoznanski oddelek ostal brez svojega prostora. Lastne prostore bo imel oddelek šele, ko bo prenovljen stari del knjižnice. Trenutno pa oddelek gostuje na oddelku za obdelavo gradiva.

2003

Pomembnejša prelomnica za opravljanje domoznanske dejavnosti je leto 2003, ko objavijo Pravilnik o osrednjih območnih knjižnicah. Ta ureja izvajanje posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic v nadaljnjem besedilu OOK. OOK opravlja posebne naloge iz 27. člena Zakona o knjižničarstvu za splošne knjižnice, jih tako strokovno povezuje v območno mrežo, ki zagotavlja koordinirano izvajanje knjižnične dejavnosti.

Naloge iz pravilnika so:

- zagotavljanje povečanega in zahtevnejšega izbora knjižničnega gradiva in informacij
- strokovna pomoč knjižnicam območja
- koordinacija zbiranja, obdelave in hranjenja domoznanskega gradiva
- usmerjanje izločenega knjižničnega gradiva s svojega območja

V tretji točki – koordinacija zbiranja, obdelave in hranjenja domoznanskega gradiva, je tako še posebej poudarjena vloga domoznanstva v splošnih knjižnicah. Le-ta je bila že od nekdaj v večini knjižnic spoštovana naloga, ki pa ni ozko usmerjena in nikakor ni sama sebi namen. Nasprotno, pojem domoznanstva je žarišče splošne knjižnice, prisotno v njenem celotnem delovanju, »je prispevek k osebni in okoljski rasti, h krepitvi položaja in ugleda knjižnice in okolja« (S. Novljan), pri čemer so nujne navezave z ostalimi kulturnimi ustanovami, društvi in organizacijami, zlasti gospodarskimi, v okolju. Z načrtnim in koordiniranim pridobivanjem domoznanskega gradiva za knjižnice na svojem območju seznanja uporabnike tudi v sorodnih kulturnih zavodih (muzeji, arhivi) na območju, organizira bibliografsko obdelavo vseh vrst domoznanskega gradiva s svojega območja v sistem COBISS, določi katere vrste domoznanskega gradiva imajo prednost pri obdelavi v sistemu COBISS. Nudi pomoč drugim knjižnicam, sodeluje pri izvajanju normativne kontrole razreševanja identitete lokalnih avtorjev in gesel.

Poleg nalog OOK pa oddelek bibliografsko obdeluje članke našega območja in s tem nadaljuje začrtano pot dela oddelka.

Zadnjih nekaj let pa v sistemu COBISS bibliografsko obdelujemo tudi ostalo domoznansko gradivo kot so razglednice, koledarji, slikovno gradivo, podobice itd. Do nedavna je bilo tovrstno gradivo le zbrano in hranjeno na oddelku Posebnih zbirk Boga Komelja. Vse bolj pa si prizadevamo, da bi z bibliografsko obdelavo v COBISS-u to zbirko približali kar najširšemu krogu uporabnikov. Poleg bibliografskega zapisa je mnogo gradiva že možno videti tudi v osnovni podobi (slikovni).

2006-

V letih 2006-2007 se na oddelku upokojita dva delavca. Ostane le ena delavka, ki pa ne more uspešno opravljati nalog in del prej treh zaposlenih. Od leta 2007 obdeluje članke bibliotekarska sodelavka Vanja Štrasner Kastelic z oddelka za obdelavo gradiva, kar pa še zdaleč ni rešitev. Smernice razvoja domoznanstva in knjižnic v svetu narekujejo potrebo po strokovno usposobljenem kadru, ki se ukvarja s poglobljenim strokovnim projektnim delom, informacijsko in svetovalno službo, medtem ko določena avtomatična dela v knjižnici (izposoja, vračanje gradiva) opravlja v ta namen razvita tehnologija. Za napredkom stojijo ljudje, ki niso v službi moderne tehnologije, temveč le-to pogumno izrabljajo v konstruktivne namene. Knjižnica Mirana Jarca pa je zaradi finančnih in kadrovskih težav med drugim ostala brez organizirane domoznanske informacijske službe. (D. Peperko-Golob)

Nadalje bibliotekarska svetovalka Darja Peperko Golob, vodja Posebnih zbirk ugotavlja, da bi kljub svetovni recesiji, ki že preplavlja vse sfere družbenega delovanja, oz. prav zaradi nje, bilo modro ohraniti odgovoren odnos do domoznanske dejavnosti knjižnic, ki je pravzaprav temeljno ogledalo kraja in nepogrešljiva v življenju in delovanju posameznikov in organizacij. Novomeško domoznanstvo ima močno tradicijo. Pri tem se moramo zavedati, tudi tega, da domoznanske zbirke, ki jih hranimo v Novem mestu, niso zanimivi in pomembni samo za naše ožje okolje, temveč sestavljajo mozaik celotne nacionalne kulturne dediščine in identitete. Zato je potrebno nenehno ozaveščanje o pomenu »domoznanskih knjižnic« tako v lokalnem kot širšem slovenskem in evropskem prostoru.

»Znanje o domu« ostaja namreč temeljna osebna izkaznica ali še bolje, potni list slehernega posameznika in skupnosti.